Не за горами, не за Бескидами, а таки в нашім краю був колись великий та могучий цар, що звався Лев, а на прозвище Ситий-їсти-не-хоче. Добрий то цар був і справедливий; ніхто на нього ніколи не жалувався, а як часом хто хотів пожалуватися, то звичайно ще й не оглянувся, аж уже був небіжчик і спочивав у царських зубах. А був він царем над усією звіриною, над усею птицею, і всі його слухали.

А треба вам знати, що в звірячім царстві була вже віддавна така конституція: необмеженої власті ніхто не мав, а кождий їв тільки того, кого міг уловити, задушити і обдерти зі шкіри. Перед царем усі були рівноправні; він найсильніший і мав право кождого зловити, задушити, обдерти і з’їсти. Під його рукою були поменші губернатори, як-от медведі, вовки, а із них кождий мав таке саме право над меншими від себе.

Чи довго, чи коротко жили звірі під такою конституцією, сього вам уже не скажу. Досить, що настав такий час, коли вона їм остогидла гірше хріну, і вони сказали до царя Льва:

— Найясніший монархо, скасуй ти тоту собачу конституцію! Коли рівноправність, то нехай уже буде рівноправність. Ти цар, і всі ми хочемо бути під твоєю рукою. Ти у нас один — їж кого хочеш, дери кого хочеш,— твоя воля. Але коли кождий із твоїх губернаторів схоче мати таке саме право і скаже, що й він рівноправний, що він "szlachcić na zagrodzie, równy wojewodzie"*, то нам, дрібноті, — вівцям, курам та зайцям, попросту дихати не можна. Таке приходить, що або гинь, або смерть твоя!

Послухав цар Лев тої мови, а що сам був ситий і добродушний, то й каже:

— Що ж, мої вірні піддані, правда ваша! Сам бачу, що вам ні в кут ні в двері, коли кождий вовк і кождий шуліка схоче над вами збиткуватися. Буде, дітоньки, по-вашому. Теперішню конституцію скасую, коли вам

допекла, і видам нову, таку, що всі ви будете рівні перед правом, а право — то тілько я один. Я один, дітоньки, буду мати до вас право, а решта всі нехай сидять тихо і смирно, і нехай у цілім царстві буде божий супокій! Ніхто не сміє інших нападати, ані мордувати, ані кривдити, а хто би поважився на таке злодійство, то ви тілько спішіть до мене зі скаргою, а я покараю злодія по всій строгості права!

Велико врадувалися всі звірі, почувши таке ласкаве слово від свого царя, і розійшлися по домах. Аж справді, ні стій ні пожди, цар велів по всьому царству трубити і бубнити, щоби ніхто не смів другого мордувати, дерти і їсти і щоби по всьому царству був божий супокій.

Гай, гай, як почули про ту нову конституцію медведі, вовки і всякі інші драпіжники! От варто було побачити, який переполох між ними вчинився. Не приведи господи! Такого рику та трублення наробили по всіх дебрях, та гаврах, та печерах!.. А далі як знюхались та й гала-драла всі побігли до царя. Обступили його столицю, що тая чорна хмара, і такого гармидеру наробили, що Лев не знав, який у нього день і де його голова. А найбільше ті вовчиці, так і заводили: "А що ж наші діточки будуть їсти? Наші бідні вовченяточка чим прогодуємо? Траву будуть пасти? Кору з дерев гризти? Ще якби були ми, надіючись біди тяжкої, хоч капусти понаквашували! Та й то, що варта пісна капуста без солонини! Ой-ой-ой, го-ло-о-овонько наша бідна, недо-о-ооленько наша несосвітенна!".

Слухав, слухав цар Лев того крику і заводу, а далі як не розлютується, як не кламцне зубами, як не махне хвостом та не рикне своїм здоровенним голосом, то всі звірі трохи зі страху на місці не попадали. Тихо стало так, що хоч мак сій. А Лев до них:

— Мовчіть мені, погані бунтівники! Хто ще раз обізветься, той живий з місця не рушиться. А що то ви собі думаєте? За кого ви мене маєте? Хіба я не всім звірам цар? Чи я тілько овечий опікун, козячий приятель, телячий прихильник, курячий батько? Хіба ви всі, медведі, вовки, тигри, орли та яструби, не є такі самі або й ще ліпші мої піддані і діти, як тамті?

Чи ви гадаєте, що я на те конституцію видав, щоб ви з голоду дохли, а тамта голота щоби без перешкоди множилася? Дурень, хто так думає!

Всі драпіжники аж легше відітхнули, почувши таку царську мову. Дух у них уступив, хоч і не знали ще, як властиво цар міркує з тою конституцією поступити, щоб І ВОВКИ були ситі, і кози цілі. А Лев так далі мовив:

— Слухайте ж, яка моя воля! Перший артикул нової конституції каже: "Всі звірі рівні перед правом, а право — то цар". Отже, віднині я видаю таке право: всі губернаторства касуються, і ви всі маєте бути при мні, будете становити мій двір, мою прибічну сторожу і мою армію. А прочі звірі мають достарчати для мене і для мого двора поживи. Уложимо бюджет, кілько для всіх вас, для ваших родин потрібно на день стравунку, передамо той бюджет звірячій раді, вона ухвалить, і тоді всі ви будете жити собі, як у бога за дверми, і побачите, що при новій конституції живеться далеко ліпше, ніж без неї. Бо коли давніше ви нібито мали право хапати і їсти всякого, кого тільки подужаєте, то всетаки ви мусили бігати, засідатися, ловити, не раз боротися і мучитися, не раз і голоду намлітися. А тепер усьому тому конець. Ми ухвалене розложимо на поодинокі громади, і вони мусять нам самі все знести і достарчити, так що кождий тільки бери і їж готове. Знаєте тепер, що значить нова конституція?

Драпіжники трохи зо шкіри не повискакували з радості, почувши таке мудре вияснення нової конституції. "Справді, — подумав собі всякий, — коли звіряча рада ухвалить наш бюджет, то тоді всякий скаже: "Що ж, самі ухвалили, самі того хочете, то й давайте добровільно". А вже цар на те й є царем, аби звіряча рада ухвалила все те, чого йому треба і чого він зажадає".

І всі почали підскакувати з радості, як хто міг найвище, і вити, і ревти, і пищати, і кричати всіми голосами: "Слава, слава, слава нашому мудрому цареві!" А далі, побравшися за передні руки, давай виводити перед царським престолом величний національний танець, а хор

щонайдобірніших співаків затягнув на двадцять чотири голоси преславну пісню:

Многая-гая-гая,

Многая-гая-гая

Літа-та-та-та-та-та-та,

Літа-та-та-та-та-та-та,

Многая літа!

Не треба вам і доповідати того, що все й справді сталося так, як казав Лев. Медведі, вовки, рисі, шуліки, орли і всякі звірячі драпіжники дуже докладно пообраховували собі, кілько їм і всьому їх родові і приплодові потрібно на рік страви. З тих обрахунків цар звелів своїм міністрам уложити бюджет, скликав велику звірячу раду з усеї держави і сказав:

— Ну, дітоньки, маєте славити бога, нову конституцію. Що ж, до вподоби вам вона?

— До вподоби, ваше царське величество! — закричали всі звірі.

— Добре, дітоньки! Дуже мене се тішить. Тепер же вважайте, що вам скажу. Усі ви обов’язані пильнувати її, як ока в голові, і в разі потреби все, але то все, що маєте, навіть життя своє, посвятити для неї!

— Кождої хвилі готові ми се зробити! — закричали в патріотичнім одушевленні осли, воли, барани і інші звірі.

— Дуже мене тішить ваш патріотизм, — сказав Лев. — Вірте, що я вмію його цінити. Конституція, котру я дав вам і котра повік-віка становити буде славу мого правління, дорога мені так само, як і вам. Щоби стерегти її, зберігати як найвищу святощ і боронити против усякого нарушення внішнього і внутрішнього, я не тілько готов сам трудитись день і ніч, не жаліючи поту й крові, але надто установив постійну сторожу, під котрої охороною кождий з вас, навіть найслабший, може супокійно спати.

— Дай тобі, боже, многоліт прожити, наш мудрий і милостивий царю! — крикнули всі звірі, хоч уже не так радісно, як першим разом. А цар говорив далі:

— Ось вам обрахунок. На удержання моє і моєї сторожі маєте давати добровільно те, що тут прописано, а я за те ручу вам, що в цілім краю по віки-вічні панувати буде божий супокій.

Слуги роздали всім звірячим послам друкований рахунок. Заглянули посли в той рахунок, і аж мороз пішов у кождого поза плечима. Але що вже було робити! Бодай чоловік має чорне на білім, що, коли і кому має дати, і знає, що більше від нього не зажадають.

— Секретарю, — сказав Лев, — відчитай бюджет, може, хто схоче в тій справі голос забрати!

Тоді піднявся один старенький Осел і сказав:

— Вношу, аби увільнити пана секретаря від читання. Всі ми прочитали той бюджет і знаємо відразу, що без бюджету не можна. Всі ми віримо свойому цареві і готові для нього на все. Для того вношу, аби рада ухвалила сей бюджет без дискусії, відразу. Хто є за тим, нехай встане з місця.

Всі встали. Бюджет був принятий. Від того часу в звірячім царстві запанував правдивий божий супокій.

---

* Шляхтич у своїй хаті рівний воєводі (польськ.).— Ред